

Tjeerdsma

waarvoor ze bestemd is. Toch zullen ook de gewone mensen, de laagstbetaalden, in staat moeten worden gesteld een betaalbare goede nieuwe woning te kunnen betrekken. Zou het uit deze sociale overweging geen aanbeveling verdienen om een aantal woningwetwoningen met een dubbele bijdrage te subsidiëren: bij voorbeeld 5000, al realiseer ik mij dat dit aantal dan van het totale aantal afgaat? Als ik zou moeten kiezen tussen bij voorbeeld 5000 goedkope woningwetwoningen met een dubbele subsidie en 5000 minder in de totaalbouw, dan kies ik bewust voor het eerste.

Mag ik nog een opmerking maken over het bezitsvormingsfonds? Ik kom daarbij wel wat in moeilijkheden. Toen vanmorgen dit wetsontwerp aan de orde was, heb ik er niet het woord over willen voeren. Mag ik mij dan onderwerpen aan repressief toezicht van u, mijnheer de Voorzitter, en het eerst proberen te zeggen?

De aanvragen om voorschotten uit het bezitsvormingsfonds hebben de verwachting ver en ver overtroffen. Ik meen, dat daaruit mag worden geconcludeerd, dat er een potentiële mogelijkheid in het Nederlandse volk aanwezig is om ook langs deze weg een bijdrage tot leniging van de woningnood te leveren. Het mes snijdt bovendien aan twee kanten, doordat de toekomstige eigenaar gaat sparen om de koop te realiseren wat inflatiebestrijdend kan werken.

Ik zou het ook nog iets anders kunnen zeggen: De Minister zou een potentiële gegadigde voor een woningwetwoning kwijt kunnen tegen een bedrag van nog geen f 2500 en daarvoor in de plaats krijgen een potentiële woningwetwoning, die veel en veel duurder is dan die f 2500. Als dit rekensommetje zou opgaan, dan zou er nog ruimte in zitten om de bijdrage uit het bezitsvormingsfonds te verhogen.

Misschien komt dat bij de aangekondigde – de Minister zou dat in deze kabinetsperiode doen – wetswijziging van de Wet op het bezitsvormingsfonds.

Door de Regering is een bedrag van 150 mln. aan financieringsmiddelen verstrekt aan gemeentebesturen om tot uitvoering van projecten te kunnen overgaan met het oog op de bestrijding van de werkloosheid, met name in de bouwsector. Hieraan zijn nogal selectieve bepalingen verbonden. De werkloosheid moet 7 pct. bedragen, men moet een sluitende begroting hebben en de objecten moeten „panklaar” zijn. Ik begrijp hieruit, dat de Regering de hiervoor benodigde gelden niet inflatoir wil financieren. Het gevolg zal echter zijn, dat slechts een gering aantal gemeenten hiervan gebruik kan maken en dat het weinig effect sorteert op de werkloosheid in de bouw, met name in het noorden, waar de werkloosheid het grootst is. Het zal de Minister ongetwijfeld bekend zijn, dat de gemiddelde werkloosheid thans in de bouw is opgelopen tot iets boven de 10 pct.

Ik heb de cijfers niet bij de hand hoe ver het in het noorden is opgelopen, maar daar zal het ongetwijfeld hoger zijn.

Was het niet beter geweest, met het oog op de anticipatiegedachte – ik sluit mij aan bij wat de heer Rijnders heeft gezegd over de spreiding van bevolking en industrie, enting op de toekomstige ontwikkeling van het noorden – in het noorden gelden voor die objecten beschikbaar te stellen die rechtstreeks een bijdrage zouden kunnen leveren aan de bestrijding van de werkloosheid onder de bouwvakkers? Ik vrees dat het resultaat van de huidige maatregelen anders niet voldoende zal zijn. Graag zou ik hierover de mening van de Minister vernemen.

Deze projecten zouden moeten passen in de toekomstige structuur van het noorden. De Minister zou op dit punt alvast de te verwachten nota over de ontwikkeling van het noorden des lands in kunnen vullen.

Ik ben begonnen met te herinneren aan de prioriteit die dit kabinet wil stellen aan de woningbouw. Ik heb ook iets gezegd over de financiering. Door meerdere sprekers is gewezen op de continuïteit, die kostenbesparend werkt. Hierbij doet zich de grote moeilijkheid voor dat een aantal gemeenten geen toestemming heeft gekregen de nodige financiën voor het aankopen van bouwgrond dan wel voor het bouwrijp maken van

Tjeerdsma e. a.

de grond aan te trekken, zodat de continuïteit in de bouw stagneert. Straks zullen wij de gevolgen daarvan vinden in duurdere huizen en in het niet tijdig beschikbaar komen van de huizen. Wat kunnen de Minister en de Staatssecretaris eraan bijdragen om deze stagnatie te voorkomen?

De heer **Van Hulten** (P.P.R.): Mijnheer de Voorzitter! De kern van het probleem van de woningnood sinds de tweede wereldoorlog is, dat er geen algemene woningnood is. Was dat wel zo, dan kwam er wel een groot en groots nationaal plan ter oplossing van die nood op tafel en werd dat plan ook wel uitgevoerd. Wij hebben geleerd de woningnood te ervaren, zoals verkeersongelukken; die horen nu eenmaal ook bij ons leven, denken wij! De woningnood is een soort vagevuur waar vrijwel iedereen doorheen moet, een soort imitatie-rite; sommigen bereiken de hemel daarna snel; voor anderen is het een langdurige lijdensweg, een hel voor het leven.

Wie lijden er eigenlijk wel onder de woningnood? Ik heb er geen last van. Ik denk zelfs, dat niemand van al degenen, die hier beneden in de vergaderzaal zitten, lijdt onder de woningnood. Het is zelfs onwaarschijnlijk, dat er woningbehoeftigen op de publieke tribune zitten. Wij praten erover en luisteren er naar; anderen ondergaan die nood.

Maar als je Surinamer bent of Antilliaan, dan moet je wel woonsituaties aanvaarden en huurprijzen betalen, die geen „normale” Nederlander wenst op te brengen.

Als je jong bent, dan kom je voor een woning, dikwijls voor een kamer zelfs, niet in aanmerking. In vele gemeenten word je dan niet of nauwelijks ingeschreven als woningzoekende. Als je gasarbeider bent, dan ben je wel onze gast en wij profiteren van je, maar voor je wonen – zeker als je met je gezin wilt wonen – ben je rechteloos of onbekend met je rechten. Als je op een andere wijze leeft dan – nogmaals – die „normale” Nederlander, je bent homofiel, of je leeft in een commune, of je prefereert het celibaat (niet om kerkelijk-institutionele redenen), of je vormt met een of meer anderen een onvolledig gezin, waaruit een gezinslid is afgescheiden of gestorven, dan val je buiten het woonpatroon van de gemeenschap en moet je je noden zelf maar zien te dekken.

Hiernaast staat nog de latende woningnood van honderdduizenden ongehuwde jongeren en oudere alleenstaanden, die wel zelfstandig zouden willen wonen, maar die zelfs geen pogingen meer doen om zich te laten registreren en om te zoeken op wat wij de woningmarkt noemen, omdat zij maar al te goed weten, dat die voor hen niet toegankelijk is.

Voor al dezen, die werkelijk de woningnood ondergaan, staan slechts twee „toevluchtsoorden” open: de krottenwijken van onze steden en de duurdere stadsuitbreidingen à la Bijlmermeer. Leefomstandigheden en prijzen, die u en ik, zeker in hun combinatie met elkaar, niet wensen te betalen.

Voor een groot deel ligt deze problematiek niet op het terrein van het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening; het zijn kwesties van administratief recht, van vorming en scholing, van inkomensverdeling en van maatschappelijk onbegrip ten aanzien van buitenlanders en Surinamers en Antillianen.

Toch is het naar mijn mening wel de kern van de problematiek, waarmee het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening zich bezig zou dienen te houden. Meer dan met de vraag of er nu dit jaar 127 000 of 128 000 of 129 000 woningen gebouwd dienen te worden.

Ik ga dan maar aan de absurditeit van een voortduren van de woningnood voor honderdduizenden en het ontstaan van werkloosheid in de bouw voor tienduizenden voorbij, omdat mijn collega's Maaskant en Eisma daarover al voldoende en met mijn grote instemming hebben gezegd.

Voor de wat verderaf liggende toekomst, verder dan de periode die dit kabinet maximaal zou kunnen uitzitten, is de door mij geschetste problematiek van nog grotere betekenis dan zij op dit moment reeds is. Tendenzen in onze maatschappelijke ontwikkeling duiden er immers op, dat de verzelfstandi-

Van Hulten

ging op jeugdige leeftijd, de internationale migratie en de afwijkende gedragspatronen toenemen en zich intensiveren. Wij zullen er onze volkshuisvesting dan ook meer op in dienen te stellen. Wat gebeurt hieraan? Wordt hierover gedacht? Wie denken hieraan en wat denken zij dan zoal? Kunnen wij in deze Kamer nu reeds in dit denkproces betrokken worden, opdat wij ons in ons beleidsdenken hier tijdig vertrouwd mee kunnen maken en er tijdig op kunnen reageren?

Op dit lange-termijn denken, dat eigenlijk wezensvreemd is aan de politiek, die leeft van verkiezing tot verkiezing, in de regel dus in vierjaars-perioden denkt, wil ik nog wat verder ingaan, omdat dit wat de volkshuisvesting betreft sterk samenhangt met onze bevolkingsgroei. De Tweede Nota over de Ruimtelijke Ordening in Nederland van 1966 ging er van uit, dat omstreeks 2000 Nederland een inwonertal van 20 mln. zou bereiken (p.39). Uitgaande van de toen aanwezige bevolking betekende dit een groei van 8 mln. inwoners of met bijna 3 mln. woningen; anders gezegd: een groei met ongeveer 85 000 woningen nieuwbouw per jaar, alleen al om de bevolkingsgroei op te vangen. Recentelijk publiceerde het Centraal Bureau voor de Statistiek een groeiprognose reikend tot een totaal van 17 mln. inwoners in het jaar 2000, ofte wel een kleine 2 mln. woningen, dat wil zeggen pl.m. 60 000 woningen per jaar om de bevolkingsgroei op te vangen. Nog recentere geruchten bereikten mij dat de Rijks Planologische Dienst reeds werkt met de mogelijkheid dat in 2000 nog maar 15 mln. inwoners gehaald zullen worden, dat wil dan zeggen dat nog slechts de bouw van een mln. woningen (30 000 per jaar) nodig zou zijn om de bevolkingsgroei op te vangen.

Het zal voor iedereen hopelijk duidelijk zijn dat ik hier even afzie van een beschouwing over woningverbetering en vervangende bouw ter opruiming van krotten en oude woningen. Ik bepleit dus bepaald niet een inkrimping van het huidige bouwprogramma van de Regering.

Wat is nu belangrijk in de hier genoemde cijfermatige ontwikkeling? Allereerst, dat alle lokale en regionale overheden en naar ik vermoed ook de rijksoverheid, maar ik zal hierover graag de Minister horen, nog steeds uitgaan van de Tweede Nota over de Ruimtelijke Ordening waar die cijfers noemt over mogelijke inwonertallen van stedelijke gebieden in Nederland. Moet ik een mededeling geloven, onlangs geplaatst in „Beta” onder de titel „Plaats voor 30 mln. Nederlanders in 1980” (6e jrg., 23 december 1971, nr. 20, blz. 11, voetnoot), dan zouden zelfs de gezamenlijke uitbreidingsplannen van Nederlandse steden en dorpen nu reeds ruimte bieden voor 30 mln. inwoners in 1980. Maar zelfs al zou de overcapaciteit niet verder reiken dan de 20 mln. die de Tweede Nota ons te geloven voorhoudt voor het jaar 2000, ook dan rijst de vraag waaraan eigenlijk precies links en rechts in den lande bestuurders, planologen, architecten en bouwers hun krachten wijden. Moet er niet zeer snel grondig op deze problematiek worden ingegaan om te voorkomen dat we straks aanzienlijke aantallen van ons volk gehuisvest zien in slechts voor een kwart of de helft afgebouwde wijken en buurten, waar dan het leefmilieu aanzienlijke defecten – alleen al hierdoor – zal vertonen?

Dit is vooral hierom zo belangrijk, omdat de stimuleringsgedachte voor de buitenprovincies van ons land mede sterk gevoed werd door de gedachte een versterkte migratie vanuit het westen naar het oosten en noorden te kunnen bewerkstelligen. Als wij nu die 20 mln. niet halen, gaat dan ook bij voorbeeld dat mln. extra migrerende inwoners naar Groningen, Friesland en Drenthe niet door? Moeten de bouwers en opdrachtgevers in die provincies maar ophouden met woningen te bouwen, omdat bij een langzamer verloopende bevolkingsgroei allereerst de bevolkingsgroei in hun provincies zal stagneren, of gaat die versterkte migratie uit met name de Hollanden gewoon door, of beter gezegd, gaat de centrale overheid die alsnog op gang zien te krijgen, en zal dan die versterkte migratie samen met de algemene vertraging in de bevolkingsgroei ertoe leiden dat de woningbouwplannen in de randstad op een aanzienlijk lager

Van Hulten e. a.

pitje gezet kunnen worden? Ik weet het niet; ik zou graag antwoord erop horen.

Er lijkt wellicht een tegenspraak te zijn tussen het eerste deel van mijn betoog, uitmondend in een hernieuwd constateren van de voortdurende woningnood, en het tweede deel, dat mogelijkheden lijkt te zien voor vertraging in de groei van de aantallen woningen. Deze tegenspraak is slechts schijn, omdat de woningnood slechts bepaalde groepen raakt en andere niet en omdat vermoedelijk – ook dat zou onderzocht en gerapporteerd dienen te worden – planovercapaciteiten ook slechts in bepaalde delen van Nederland aanwezig zijn en bovendien ook gezien zouden kunnen worden als structurele elementen ter bevordering of afremming van groei.

Ik weet, dat ik hier op de rand balanceer van een debat over de ruimtelijke ordening in Nederland. De volkshuisvestingsconsequenties lijken mij echter dermate belangrijk, dat ik toch hier en op dit moment erover heb willen spreken, in de verwachting, dat de bewindsman mij niet tot het debat over de ruimtelijke ordening op zijn antwoord zal laten wachten.

Tenslotte, mijnheer de Voorzitter, wil ik iets zeggen over mijn eigen rolopvatting als lid van deze Kamer, nu ik hier voor het eerst vanaf deze plaats iets heb mogen zeggen over het regeringsbeleid in ons land.

Ik was bijzonder gelukkig met de toevallige omstandigheid dat deze eerste opmerkingen te maken hadden met het beleid op het terrein van de volkshuisvesting, aangezien dat toch wel bij uitstek een terrein is waar het denken op lange termijn een belangrijke rol dient te spelen. Huizen immers worden toch geacht gemiddeld zeker een leeftijd van 50 jaar te halen. De ruimtelijke situaties in nieuwe steden en buitenwijken overleven dikwijls de eeuwen.

Ik vermoed, maar ik geef onmiddellijk toe dat na iets meer ervaring in deze Kamer mijn vermoedens zouden kunnen veranderen, dat ik in het bijzonder aan de lange termijn in het beleidsdenken aandacht zal gaan schenken, ten dele omdat dit ook mijn beroepsarbeid is, werkend aan het „Plan Europa 2000”, ten dele omdat de leden van deze Kamer minder direct van de kiezersgunst afhankelijk zijn door de getrapte verkiezing en zich daardoor wat meer los kunnen maken van het politieke korte-termijn-denken waarbij korte-termijn-oplossingen die goed overkomen tot prettige stembusverrassingen kunnen leiden; ten dele ook omdat ik tot nu toe niet zo'n erg hoge dunk heb gekregen van de mogelijkheden die deze Kamer heeft of krijgt om op de korte termijn-beslissingen ook werkelijke invloed uit te oefenen. Die beslissingen zijn er dikwijls al en kunnen alleen nog maar aanvaard worden. Ten dele dus een positieve keus, ten dele een vlucht voor de realiteit. Ik hoop dat dit samen voor u en mijn mededelen tot nuttige resultaten mag leiden.

De heer Hartog (C.P.N.): Mijnheer de Voorzitter! Bij de algemene financiële beschouwingen over de rijksbegroting voor het dienstjaar 1972 is in de vergadering van 7 december verleden jaar van onze zijde opgemerkt:

„De maatregelen van de Regering voor het verzwaren van de belastingdruk en het afremmen van de werken in de wegen- en utiliteitsbouw, die ten doel zouden hebben de inflatie te bestrijden, veroorzaken in werkelijkheid werkloosheid op grote schaal.”.

Mijnheer de Voorzitter! Toen was reeds bekend, dat alleen al in de sector van de wegenbouw gerekend moest worden op een aantal werklozen van 5000, hetgeen zijn terugslag zal laten gelden in de toeleveringsbedrijven, uitgaande van de vuistregel, dat één man in de wegenbouw aan tien man in de toeleveringsbedrijven werk geeft.

Nog niet is bekend, welke gevolgen het afremmen van de utiliteitsbouw voor de arbeiders in de toeleveringsbedrijven heeft, maar het is, zoals in de vergadering van 7 december 1971 werd opgemerkt, toch wel zonneklaar, dat in deze moderne tijd werkloosheid in deze tak van het bouwbedrijf – de